

Po meni ptičice leté,
 Metulji pisani ferčé,
 Brez mene ne živí nihče,
 Kjer mene ni, pogine vse.
 Jaz v vsaki luknjici tičím
 In dostikrat se tud' zgostím.
 Ak čerko prvo izpustiš;
 Stvaríco cenjeno dobiš,
 Ki 'z vode lazi na zemljó,
 Da tñ si živeža dobó.
 Mesó okusno ti dajè,
 Povej tedaj, kak' zove se? — *žak-žak!*

France Cimperman.

Dopisi in novice.

Iz Maribora. Naše učiteljsko društvo je svoje shode prestavilo od srede na četrtek po prvem vsakega meseca od 10 - 12 ure dopoldne, in sicer zato, da se jih učitelji iz dežele ložeje vdeležujejo.

M. —

Iz Gorenskega. Naj mi „Tovars“ dovoli, da mu potožim eno reč, ki močno zaderžuje šolsko obiskovanje; ta ovira je šolski denar, o katerem smo govorili že jeseni pri splošnem učiteljskem zboru. Skušnja me uči, da je to res tako. Šolski denar plačujejo pri nas le tisti učenci, ki hodijo v šolo; vsi drugi pa, ki služijo in tisti, ki jih starši zavoljo bolehnosti in dela domá prideržujejo, so od šolskega denarja prosti. Le malo je še kmetov, ki bi poznali pravo korist ljudske šole; še težji pa je to v tistih krajih, kjer je šola še le na novo ustanovljena. Šole, v katerih se šolski denar le od tistih otrok tirja, ki hodijo v šolo, se meseca majnika praznuje, ker starši svoje otroke o tem času domá potrebujejo. To učitelja zelo obtežuje v njegovem že tako težavnem stanu. Potrebno bi bilo, da bi učiteljsko društvo to reč obdelalo in slavni c. k. vladí na serce položilo, da bi se namreč šolski denar po drugi poti dobival, ali pa naj bi se plačeval od vseh za šolo vgodnih otrok. To bi marsiktere starše zdramilo, da bi pošiljali raji svoje otroke v šolo, ker bi plačevati tako ali tako morali. Naj bolje, se vé da, pa bi bilo, da bi učitelj svojo plačo dobival iz kake javne blagajnice, ne pa od šolskih otrok i. t. d. Dokler tega ne bo, si naše šolstvo ne bode kaj opomoglo. M. K.

Iz Gorice. (*Postava veljavna za pokn. grofijo Goriško in Gradiščansko zastran šolskega nadgledstva.*) (Konec.)

Pri obiskovanji njemu odkazanih javnih šol ima krajni šolski ogleda posebno paziti na to:

- 1) Ali spolnujejo okrajni šolski ogledi svoje dolžnosti gledé na nadgledovanje šol; potem
- 2) da se spolnujejo postavne določbe pri sprejemanju in izpuščevanju otrok;

- 3) kako sposobni, marljivi so učitelji, in sploh, kako se vedejo, kaka disciplina, red i snaznost je v šoli;
- 4) kako se učni načert spolnuje, kaka je učna metoda, kako napredujejo otroci sploh in v posamesnih predmetih posebej;
- 5) kaka so učna sredstva in pripomočki in notranja šolska vravnava;
- 6) kake so ekonomične šolske razmere; posebno, kako so učitelji plačani; ali dobiva redno učitelj zagotovljeno plačo, ali se pečá z drugimi opravki, in s katerimi.

Pri obiskovanji privatnih šol in odgojilnic ima okrajni šolski ogleda se na to ozirati, ali zadostujejo pogojem, po katerih so bile ustanovljene, in, ali ne presegajo mej njih pravic.

§. 30. Okrajni šolski ogledi imajo poročati o svojem delovanju okrajnemu šolskemu svetovalstvu in podajati potrebne predloge in naznanja, kaj in kake zaukaze so na mestu dali.

Taka poročila se imajo s sklepi vred, kateri so se v teh rečeh storili, predlagati deželnemu šolskemu svetovalstvu, ktero jih porabi tudi pri svojih šolskih poročilih na ministra za bogočastje in poduk.

§. 31. Izredni verski svetovalci okrajnega šolskega svetovalstva (§. 21) imajo pravico, v okraju obstoječe šole njihovega verozakona obiskovati, da se o njih stanju prepričajo, vdeleževati se občasnih obiskovanj in pregledovanj šol po okrajnem šolskem ogledu, zapazene zadeve okrajnemu šolskemu svetovalstvu poročati in mu tudi nasvete dajati zastran zboljšanja šol.

Okrajno šolsko svetovalstvo jih ima v vseh zadevajočih vprašanjih zaslišavati, in smejo se njegovih obravnav tudi osebno in z glasovalno pravico vdeleževati.

§. 32. Okrajno šolsko svetovalstvo in okrajni šolski ogleda imata prislov „cesarski kraljevi“.

Pervosednik razdeljuje dohajajoča pisma udom, da jih rešijo in oskerbuje s porabo osebja c. k. okrajne gosposke tekoča opravila.

Pisarniške potrebe preskerbuje okrajna gosposka.

V mestih, ktera imajo lastno občinsko postavo, daje okrajnemu šolskemu svetovalstvu potrebno pomočno osebje občinsko zastopstvo, in pisarniške potrebe se kupujejo na občinske stroške.

Okrajni šolski ogledi dobivajo za občasna šolska obiskovanja in pregledovanja določeno stalno dnino iz državnega zaklada. Šolske občine pa so zavezane skerbeti za voz in konja pri občasnih šolskih obiskovanjih.

III. Deželno šolsko svetovalstvo.

§. 33. Najviša šolska vodilna in nadgledna gosposka v deželi je c. k. deželno šolsko svetovalstvo.

Pod to spadajo:

- 1) Področju okrajnih šolskih svetovalstev poverjene šolske in odgojilne naprave;
- 2) odgojilnice za učitelje in učiteljice ljudskih šol;
- 3) srednje šole (gimnazije, realne gimnazije in realke), kakor tudi vsa v to versto spadajoča privatna in specijalna učilišča, ako spadajo pod najviše vodstvo ministerstva za poduk.

§. 34. Deželno šolsko svetovalstvo je sestavljeno:

- 1) iz deželnega poglavarja ali od njega postavljenega namestnika;
- 2) iz dveh od deželnega odbora izmed njegove srede odbranih udov;
- 3) iz enega poročnika za odpravne in gospodarstvene šolske zadeve;
- 4) iz dveh katoliških duhovnikov;
- 5) iz dveh udov učiteljstva, izmed katerih bo eden za deželnega šolskega ogleda.

Da zastopa verske interese tistih deželanov, katerih vere ni nobeden izmed udov deželnega šolskega svetovalstva, voli to enega pripomočnega svetovalca iz vsakega verozakona, kateri ima pri sebi biti z posvetovalnim glasom vselej, ako se obravnjuje o dotični šoli.

§. 35. V §. 34 pod 3, 4, 5 f. imenovane ude deželnega šolskega svetovalstva imenuje cesar na predlog ministra za bogočastje in poduk, kateri se ima, ako gre za imenovanje duhovnih udov, z zadevajočimi cerkvenimi višimi gosposkami, kar se pa tiče imenovanja administrativnega poročnika, z ministrom notranjih uprav porazumeti.

Službo opravljajo v §. 34 pod 2, 4, 5 imenovani udje deželnega šolskega svetovalstva šest let.

Službina stopinja in plača administrativnega poročevalca in deželnih šolskih ogled se določi po ukaznej poti.

Udje učiteljstva dobivajo službino priklado iz državnega zaloga.

§. 36. Deželno šolsko svetovalstvo ima v zadevah njemu podverženih šol področje dozdanjih deželnih namestništev in brez prikrajšbe cerkvenim višim gosposkem v postavi od 21. maja 1868 derž. zak. št. 48 prideržanih pravic tudi področje cerkvenih viših gosposk in šolskih nadzornikov.

Razen tega ima deželno šolsko svetovalstvo:

- a) čuvati nad okrajnimi in krajinimi šolskimi svetovalstvi, nagledovati in voditi odgojnice za učitelje;
- b) poterjevati vodje in učitelje tistih srednjih šol, ki se vzdržavajo na občinske troške, spoštovati pa posebne pravice, ki gredo občinam, družbam in osebnikom;
- c) odobravati učne načerte in pripomočke in knjige za srednje in predmetne šole;
- d) letna poročila dajati o zadevah vsega šolstva v deželi ministerstvu za bogočastje in poduk.

§. 37. Redne seje deželnega šolskega svetovalstva imajo se vsaj enkrat vsaka dva meseca. Izredno sejo sme poklicati prvosednik vselej, in mora jo poklicati, ako dva uda to zahtevata.

Zadeve, o katerih je treba storiti sklep, ali nasvet, ali predlog ministerstvu za bogočastje in poduk obravnujejo se zborna, vse druge pa pod lastno prvosednikovo odgovornostjo, ki ima v vsaki seji mej tem storjene naredbe deželnemu šolskemu svetovalstvu razložiti.

Deželno šolsko svetovalstvo se sme v posameznih rečeh pomnožiti z zvedenci, ki bivajo pri seji z posvetovalnim glasom.

§. 38. Da je sklep deželnega šolskega svetovalstva veljaven, treba, da se vdeleži seje večina udov.

Sklepa se po večini glasov. Pri enolikih glasih določa prvosednik, ki ima tudi pravico, vstaviti sklepe, o katerih misli, da so zo-

per obstoječe postave, in za razsodbo prositi ministerstvo za bogočastje in poduk.

Ako se o čem posvetuje in sklepa, kar zadeva osebni interes katerega uda, nima se ta vdeleževati.

Pritožbe zoper razsodbe deželnega šolskega svetovalstva gredo na ministerstvo za bogočastje in poduk. Vlagati se imajo pri deželnem šolskem svetovalstvu in imajo odlašajočo moč, ako se podajo v štirinajstih dneh po razglašenem sklepu.

§. 39. V silnih primerljajih (§. 14.) sme pervosednik tudi o tistih zadevah, ktere se imajo zorno obravnavati (§. 37.) sam potrebno narediti; vendar mora brez odloga in najzadnje v prvi prihodnji seji dobiti dovoljenje od deželnega šolskega svetovalstva.

§. 40. Za neposredni vpliv na didaktično-pedagogiške šolske zadeve po občasnih pregledovanjih, za vodstvo pri preskušnjah, za čuvanje delovanja šolskih vodij, kakor tudi krajnih in okrajnih šolskih svetovalstev i. t. d. so poklicani pred vsemi deželni šolski ogledi, katerim daja minister za bogočastje in poduk potrebna službena podučevanja. Deželni poglavar sme vendar taka opravila v posameznih primerljajih tudi drugim udom deželnega šolskega svetovalstva nalagati.

Ogleda daja o tem svojem delovanju deželnemu šolskemu svetovalstvu poročila, ktera ima to s pristavkom, kaj je o teh sklenilo in kake naredbe storilo, predlagati ministru za bogočastje in poduk.

Deželni šolski ogledi so dolžni po dobljenem ukazu tudi naravnost ministru za bogočastje in poduk v didaktično-pedagogičnih zadevah poročati.

§. 41. Pervosednik deželnega šolskega svetovalstva deli dela med posamesne ude in izvršuje sklepe.

Potrebno pomočno osebje in pisarniške potrebščine preskerbuje politična deželna gosposka.

Končne določbe.

§. 42. Da bodo le deželno šolsko svetovalstvo, okrajna in krajna šolska svetovalstva ustanovljena, pridejo vsled določb te postave šolska opravila cerkvenih viših gospok in šolskih nadzornikov na deželno šolsko svetovalstvo, ona političnih okrajnih gospok in šolskih okrožnih oglednikov na okrajna šolska svetovalstva, in zadnjič ona dušnih pastirjev in krajnih šolskih oglednikov na krajno šolsko svetovalstvo.

Na Dunaju, 8. februarja 1869.

Franč Jožef s. r.

Giskra s. r.

Hasner s. r. (Iz „Domovine.“)

Iz Ljubljane. Da doseže učiteljsko društvo na Kranjskem svoj namen, da namreč „združi vse ljudske učitelje na Kranjskem, da duševno in materijalno napredujejo in da se ljudske šole na Kranjskem vaestransko zboljšajo“, ima društvo med drugimi pripomočki v §. 2. pod točko b. društvenih pravil tudi ta pripomoček, da društvo svoje družabnike spodbuja, da pismeno odgovarjajo na zastavljena vprašanja, ter jih tako vnema za šolsko slovstvo. Naj mi bo dovoljeno, da o tej reči nasvetujem sledeče ravnanje: Odborova skerb naj bi bila, da stavi pripravna vprašanja, ki spadajo v pedagogiko in šolstvo sploh.

Stavilo naj bi vsem udom eno in tisto vprašanje, katero naj se v „Tovarsu“ razglasi. Vsak ud naj bi se potem potrudil, da bi v enem ali dveh mesecih nalogo izdelal in jo odboru poslal. Odbor naj bi potem take spise prebiral, in najboljše naj bi odbral in za znanstveni shod namenil. Naj boljši odgovori in dovelj tehtni naj bi se potem tudi natisnili v „Tovarsu“. Kedar bode društvo dosti krepko in njegova blagajnica dobro podstavljena, naj se za naj boljši izdelek dá tudi kako malo darilce. Menim, da tako ravnanje bo zanimivalo slehernega družabnika, ki želi napredovati v omiki in se dalje izobraževati za svoj imenitni stan. — Kar se tiče znanstvene učiteljske shode, ktere je v zadnji odborovi seji g. predsednik prav primerno povdarjal, se popolnoma strinjamo z njim. Želeti bi bilo samo to, da bi bili taki shodi, „ki morajo biti prave šole za učitelje“, kaj pogostoma ali pa redno vsaki mesec in naj bi se kmali pričeli. *)

— (*Riharjevi napevi.*) Ravno kar so prišli že v drugem natisu na svetlo „Napevi svetih pesem od Matere božje in od sv. obhajila. Čveteroglasno postavil Gr. Rihar. Kdor iz med mlajših orglavcev ali pevcev nima še teh prelepih napevov, naj jih nemudoma kupi, kajti brez teh ne more biti noben orglavec in pevec na Slovenskem. Ker se bliža praznik sv. rešnj. Telesa, priporočamo vsem bolj izurjenim pevcem tudi krasne Riharjeve „himne“ pred sv. rešnj. Telesom. Nekaj iz med teh je že g. Bilc poslovenil, tedaj toliko bolji, ker se morejo peti po latinski, ali slovenski. Te in vse druge Riharjeve skladbe prodaja sestra ranjkega skladatelja (v Ljubljani, v Gosposkih ulicah h. št. 211) in sicer po nižji ceni tistemu, ki jih več vkup vzame.

— V Milicevi tiskarnici je prišel na svetlo in se tudi tu dobiva nov imenik (*Verzeichniss der Hausinhaber*) vseh hišnikov v Ljubljani. Vsem, ki hočejo ljubljansko mesto bolje poznati, in ki imajo opraviti po mestu, bode ta knjižica dobro služila. Velja 50 kr.

— Šolska postava je tudi sedaj v gosposki zbornici sprejeta. Pervosednik pri tem je bil naš grof Anton Auersperg (Anastasius Grün).

— Časopisi pišejo, da bodo še le čez mesec in dan imenovani šolski svetovalci in ogledniki. Bog daj, da bi bili ti pravi skušeni izvedenci in tudi živi prijatelji ljudskih šol in učiteljev!

— Tudi se z Dunaja sliši, da se bode tam prihodnjo jesen zopet odperla gospodarska šola za učitelje in sicer zato, ker se je pretečeno šolsko leto dobro obnesla.

— Na zgornjem Štajerskem namerjajo, da bi napravili učiteljsko društvo za vs o deželo, kakor ga imamo na Kranjskem.

— Deželni odbor v Gradcu je dal za prihodnji splošni zbor avstrijskih učiteljev 1000 gold., in je g. Jožefu Lukas-u, učitelju v ondašnji šoli za učitelje, daroval 100 gold., da bode šel v občni zbor nemških učiteljev v Berlinu. Ravno tako je ta odbor dal že čez 500 gold. za pobiljšek ubogim podučiteljem. To je vendar nekaj!

*) Precej, ko se oglase govorniki, bomo naznanili dan znanstvenega shoda. Glej zadnjo stran tega lista! Vredn.

— V Terstu izhaja nov šolski list v laškem jeziku, in se imenuje: „Il Litorale“. Tudi se je tu ustanovilo učiteljsko društvo, katero šteje 123 udov, in ima knjižnico z 241 zvezki. Mestno sve-tovalstvo je društvu dalo pripravno sobo za društvene namene.

— Moric Greiner, c. k. dvorni krasopisec, je 19. marca t. l. na Dunaju umrl. Ta mož si je veliko zaslug pridobil za pisanje v ljudskih solah.

Učiteljsko društvo za Kranjsko.

Prošnja!

Da bi se po nameri učiteljskega društva že začele toliko važne znanstvene skupščine, vse čast. gg. družnike, ki hočejo po tej poti društvu koristiti, vljudno prosimo, da naj se kmali zglašajo in odboru pošiljajo svoje znanstvene razprave. Pomagajmo si naj pred sami! **Odbor.**

K učiteljskemu društvu so pristopili gg.: Matej Bernik, učitelj v Šentvidu nad Ljubljano; Jakob Koželj, učitelj v Čermošnicah; Vencelj Starm, učitelj v Metliki; France Muhič, učitelj v Verhu; France Zajec, učitelj v Planini pri Črnomlju.

Premembe v učiteljskem stanu.

V lavantinski škofiji. Postavljeni in prestavljeni so gg.: Anton Kosi, učitelj v Lempahu, je menjal z učiteljem Francetom Roškar-jem pri sv. Janžu na Dravskem Polju; Peter Irgolič, učitelj v Vitanji, gre za učitelja k sv. Lenartu na Goričko; Ignaci Lopič, začasni učitelj pri sv. Križu pri Mariboru je potočen; Martin Čokl, podučitelj v Dramljah, gre za učitelja k sv. Egidu; Anton Ornik, začasni učitelj v Hrastniku, za podučitelja k sv. Rupertu na Goričko; Dragotin Valentič, podučitelj v Žavcu, za začasnega učitelja v Hrastniku; Franc Brišnik za podučitelja v Makole; Anton Munda, podučitelj v Leskovcu, za podučitelja k Mali Nedelji; Šimon Štrankelj, za podučitelja k Vel. Nedelji; Gustav Potočnik od Vel. Nedelje v Žaveč; Franc Hernaus od sv. Egida v Dramlje; Šimon Ješovnik od sv. Ruperta k sv. Egidu na Goričko; Franc Unger od sv. Lenarta na Goričkem k sv. Lovrencu v Pušcavo; Janez Geratič od sv. Lovrenca v Pušcavi v Seonco; Urban Bezjak k sv. Lenartu na Goričko; Franc Škoflek v Slivnici pri Celji; Juri Štampar v Leskovcu; Janez Jager k sv. Jurju na Goričko; Martin Matekovič k sv. Jurju pri Reiheneku; Jožef Hanžekovič za zač. učitelja v Vitanje; Janez Rošker v Vuharje. — Peter Kovačec, učitelj v Vuharji, je umrl. (R. I. P.!).

Listnoca. G. J. J. v L. Za prepis se plača 10 kr. — G. D. F. v T.: Ako hočete Schillingovo knjigo dobiti, naročite si jo pri kakem bukvarju, kjer dobite tudi natančen imenik vseh boljših muzičnih del.

 Pridjan je naročilni list za nove muzikalije.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milic.